

2. Авраменко Л.В. Місце поняття «наступність» у категоріальному апараті теорії права / Л.В. Авраменко // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред.. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад.. України, 2006. – Вип. 82. – С. 3-10.
3. Софронова С.А. Правовое наследие и аккультурация в условиях правового прогресса общества: Автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.01: Н. Новгород, 2000. – 28 с.
4. Общая теория государство и права: Акад. курс в 2-х томах. – Т. 1 / Под ред. Марченко М.М. – М.: Зерцало, 2002. – С. 209.
5. Молчанов С.Н. К вопросу об использовании в законодательстве понятий «культурное наследие» и «культурное достояние» (информационно-аналитический обзор) / С.Н. Молчанов // Юрист. – 1999. – № 3. – С. 8.
6. Ожегов С. Словарь русского языка / С. Ожегов М.: Изд-во «Советская энциклопедия», 1988. – С. 368.
7. Тимофеев А.В. Юридический опыт: проблемы теории и практики / А.В. Тимофеев: дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. – Ярославль, 2008. – С. 42.
8. Рыбаков В.А. Преемственность в отечественном праве в переходной период: общетеоретические вопросы: Дис. на соискание ученой степени доктора юридических наук. Специальность 12.00.01 / В.А. Рыбаков. – Омск, 2009. – С. 206.

Ключові слова: правова спадщина, правовий досвід, правова реальність, правова інформація.

Ключевые слова: правовое наследие, правовой опыт, правовая реальность, правовая информация.

Key words: legal heritage, legal experiance, legal reality, legal information.

МЕЛЬНИЧУК ОЛЬГА СТЕПАНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
доктор юридичних наук, доцент

МІСЬКЕ ПРАВО ЯК НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Сучасне міське право не є тотожним міському праву в його середньовічному та новочасному розумінні. Воно постає як ціннісно-нормативна система, яка формується внаслідок плюралізації правового розвитку, коли відмінності правової ментальності жителів різних міст стають основою унікальних правових інститутів, цінностей та принципів. Такі системи утворюються, доповнюючи національну правову систему.

Отже, є очевидним, що в сучасній загальнотеоретичній юриспруденції поступово долається та прогалина, яка полягала у відсутності теоретико-правового осмислення процесів урбанізації в українському суспільстві та ствердження міського права як особливого прояву правової реальності.

Проблематика міста в його правовому вимірі загалом не є чужою для юридичної науки. Зазвичай ці проблеми розглядаються в контексті вдосконалення конституційно-правового та муніципально-правового регулювання, а також історії права. Проте у вітчизняній юриспруденції постало питання завершення побудови цілісної загальнотеоретичної концепції міського права та міської правової системи як сучасних правових феноменів.

Становлення міського права як невід'ємної складової правової реальності є шляхом до утвердження правового плюралізму та переосмислення фундаментальних засад функціонування сучасних українських міст. Концептуалізація міського права як наукового напрямку, має стати важливим кроком у цьому процесі.

Водночас нині поширеними стають твердження про необхідність децентралізації держави, перенесення максимально можливої кількості повноважень на місцевий рівень, оскільки централізований державний механізм не в змозі виступати ефективним регулятором у сучасну епоху, коли ситуативність стає домінантою суспільного розвитку [1, с. 44-51]. Це актуалізує проблематику правового виміру міста, коли саме урбанізація починає бути процесом, який визначає суспільний розвиток. Це потребує переосмислення низки теоретичних положень, які стосуються буття сучасного права, його диференціації у просторі та інституційного оформлення.

Міське право – новий напрям досліджень в юриспруденції, тому він потребує деталізованого вивчення, аналізу і визнання. Обґрунтування фундаментальних (загальнотеоретичних) підстав міського права дозволяє виділити цілий пласт питань теорії і практики в галузі правових відносин, що виникають у міській сфері. З одного боку, міське право дає можливість юристам використовувати розробки урбаністики для пізнання специфіки міського правового простору, а, з іншого, відокремлення міського права синтезує в собі проблематику правової сфери міста, яка частково міститься в конституційному, господарському, фінансовому, земельному праві тощо. Крім того, смисловим центром міського права є місто і його прояви у сфері права, що дозволяє визначити більш чітку межу між ним і муніципальним правом.

Питання, які стосуються міського права, не можуть бути розв'язані традиційною юридичною методологією. Для цього необхідно використовувати підходи, методи та концепції, які виходять за межі класичних уявлень про дію права, механізм правового регулювання та просторову диференціацію права.

Розвиток сучасного юридичного знання спрямований на освоєння нових сфер науки, які дозволяють збагачувати та поглиблювати існуючі теоретичні конструкції, відкривати нові грані існування права та держави в суспільстві. Саме в цьому контексті важливо звертатися до новітніх теорій. Одна з таких теорій – теорія міста, або урбаністика, яка сьогодні є однією з невід'ємних частин соціології, вивчає принципи організації, суспільного структурування, стратифікації та управління у сучасних містах.

Тут важливо підкреслити, що одна з особливостей сучасної юридичної науки – її спрямованість на пошук міждисциплінарних підходів до розкриття різних аспектів правового життя. Міждисциплінарність сьогодні стає головною формою становлення нового знання, оскільки вважається, що повноцінна нова наукова гіпотеза не може виникнути «всередині» існуючого знання, а тому наукову новизну забезпечує метафоричне перенесення знань з однієї сфери до іншої. Це дає свіжий погляд на старі проблеми, можливість побачити їх у новому світлі [2, с. 19-20].

Таким чином, однією з актуальних сфер юридичних досліджень сьогодні стає урбаністика – міждисциплінарна методологічна концепція, спрямована на виявлення соціальних, економічних, політичних, релігійних, культурних, архітектурних тощо аспектів існування міста (як старовинного, так і сучасного).

Міське право як науковий напрям у структурі юридичного знання визначається, передовсім, такими обставинами:

а) визнання міського права не просто дозволяє констатувати неоднорідність правового простору, а й чітко вказати на критерії, які цю неоднорідність утворюють: наявність у межах правового простору центрів (ідеться про міста), в яких концентрація правових зв'язків і відносин значно вища, ніж на периферії; існування в цих центрах особливої форми правової культури – міської правової культури, яка володіє потужним асиміляційним впливом на людину (при цьому міська соціалізація завжди пов'язана з прийняттям певних правових ідей); розвиток центрів з позицій урбаністичного підходу дозволяє державі формуватися як моноцентричній (один сильний центр, в якому приймаються рішення та який тяжіє над іншими, вторинними центрами – Франція, Польща, Норвегія тощо) або поліцентричній (існує кілька центрів, що борються за вплив і визначають структуру правового простору – США, Росія, Бразилія тощо);

б) міське право є міждисциплінарним науковим напрямом. З цього випливає, що його місце в юриспруденції визначається необхідністю залучення нових знань з соціології, економіки та політології – трьох основних сфер, де використовують ідеї урбаністики.

Перенесення ідей урбаністики на правову площину дозволяє повному пояснити не лише феномени міського права, міської правової культури та правосвідомості, але й виявити глибинні аспекти існування права загалом. Саме тому правова урбаністика як міждисциплінарна науково-дослідна програма має метою розкриття кількох основних наукових напрямів:

1) розгляд міста як специфічного правового простору. Для правової урбаністики поняття простору має принципове значення, оскільки саме з ним пов'язана соціально-правова самоідентифікація городян. Важливо при цьому констатувати неоднорідність правового простору різних міст, його різну нормативну та ціннісну наповненість, а також рівень його інституціоналізації;

2) феномен міської правової культури як особливої інформаційно-семіотичної системи. В урбаністичній літературі висловлюється думка, що особливості соціальної ідентифікації міст пов'язані, насамперед, з культурними кодами, властивими тому чи іншому міському простору. Так, необхідність юридичної охорони культурних пам'яток в європейських містах доби Відродження стала основою для формування нового типу міського права, далекого від феодальних владних систем. Міська правова культура має розглядатися як специфічний пласт загально-соціальної правової культури та включати в себе інститути міського права (такі як право міського самоврядування, правового статусу територіальної громади міста тощо), правосвідомість городян, пов'язану зі сприйняттям та реалізацією певних систем правових цінностей;

3) правові засоби адміністрування міста. Саме цей напрям правової урбаністики є найбільш популярним в англо-американській правовій традиції, оскільки він пов'язаний зі специфікою американської соціології міста. Найбільша увага тут приділяється проблемам міської інфраструктури, правовим аспектам управління міською економікою, плануванням міської території тощо. Ця проблематика існування міського права має найбільш яскраво виражений практичний аспект.

Таким чином, міське право займає особливе місце у системі сучасних напрямів юридичних досліджень. Воно якісно відрізняється від теоретичних засад науки муніципального права, оскільки прагне використовувати догматичні методи лише побіжно. Водночас міське право відкриває нові можливості для більш широкого використання міждисциплінарної методології в наукових дослідженнях.

Список використаної літератури:

1. Оборотов Ю. Дослідження цінності держави як актуальний напрям сучасного правознавства / Ю. Оборотов // Право України. – 2010. – № 1. – С. 44–51.
2. Честнов И.Л. Актуальные проблемы теории государства и права. Эпистемология государства и права / И.Л. Честнов. – СПб. : ИВЭСЭП, Знание, 2004. – С. 19–20.

Ключові слова: міське право, юридичний науковий напрям, правова урбаністика, міждисциплінарна методологія.

Ключевые слова: городское право, юридическое научное направление, правовая урбанистика, междисциплинарная методология.

Key words: city law, legal science, legal urbanism, interdisciplinary methodology.